

P. HOFSTEDE DE GROOT EN DE VERGADERING DER EVANGELISCHE ALLIANTIE.

Een beslissende episode uit de nadagen van
Groninger richting en Réveil (1864-1867)¹

J. Vree

Op 19 december 1865 zaten in het huis van ds. A. van Toorenenbergen te Groningen twaalf theologen rond een feestelijke dis. Voor hen stond 'een taart met een tempeltje daarop; hierin een altaar, waarop een bijbel: *Evangelie, Waarheid in Liefde, 1835-1865*'. Het Groninger Godgeleerd Gezelschap vierde zijn 30-jarig jubileum. Van de oprichters waren er nog vier in de kring over: P. Hofstede de Groot, zijn collega L.G. Pareau, zijn zwager C.H. van Herwerden en zijn oude vriend I. Busch Keiser. Na de maaltijd hield Van Toorenenbergen de feestrede. Hij sprak die avond over het standpunt en de roeping van het gezelschap. 'De algemeene strekking was', zo berichtte De Groot niet lang daarna aan zijn zoon, 'dat wij ons op ons standpunt moesten handhaven, met wijziging in de bijzonderheden, waar dit noodig is en met erkenning, dat de orthodoxie van ons overneemt en tot ons komt, zoo dat wij, b.v. met Doedes en la Saussaye, kunnen voortgaan.' De 'warmte en diepte' der woorden hadden De Groot getroffen; hij had daarom voorgesteld dat Van Toorenenbergen zijn rede zou uitgeven.²

Zelf had De Groot het op dat moment te druk met allerlei activiteiten voor zijn nieuwste plan: het latere Sophiahuis, een gebouw in een nieuwe arbeiderswijk,

1. Een deel van dit artikel werd onder de titel 'P. Hofstede de Groot: de man die niet door de 'evangelische' beugel kon' als lezing gepresenteerd tijdens de Réveil-studiedag van 16 november 1990.

2. P. Hofstede de Groot aan C.P. Hofstede de Groot, z.p., z.d. (fragment; 23 of 30-12-1865); Archief Hofstede de Groot 30 (blad 2); Centraal Bureau voor Genealogie (collectie Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde) te 's-Gravenhage. Van een aantal brieven van P. Hofstede de Groot resteren, zoals ook in dit geval, alleen uitgeknipte en opgeplakte fragmenten.

Naast de reeds genoemden waren op de jubileumvergadering aanwezig: J. Douwes, A.T. Reitsma, E.J. Diest Lorgion, L. van Cleeff, J.B.F. Heerspink, J. de Raadt Offerhaus, J. Offerhaus Lzn.; Notulen van het Theologisch Gezelschap II (1856-1883), 184^v; Universiteits Bibliotheek Groningen K.B. hs. 3. Zie voor de hier genoemde en andere nog te noemen personen: J. Vree, *De Groninger godgeleerden*. De oorsprongen en de eerste periode van hun optreden (1820-1843), Kampen 1984, en de bekende biografische woordenboeken (*BWPGN*, *BLGNP*, *NNBW*); zie vooral ook: W. Duinkerken, *Sinds de reductie in stad en lande*. Biografische en genealogische gegevens van de predikanten, die van 1594-1969 de Gereformeerde en (sinds 1816) Hervormde gemeenten tussen Eems en Lauwers hebben gediend, z.p. 1969.

A. van Toorenenbergen, *Ons standpunt en onze roeping in den tegenwoordigen toestand der Christelijke Kerk*. Rede uitgesproken bij gelegenheid van den 30sten verjaardag van het Godgeleerd Gezelschap ..., Groningen 1866, m.n. 53v. ('Wij kunnen elkander verstaan').